AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

AVİM Yorum • No: 2025 / 63 • Haziran

AZERBAYCAN-ERMENİSTAN BARIŞ ANTLAŞMASI SÜRECİ VE TÜRKİYE-AZERBAYCAN İLİŞKİLERİNİ BALTALAMA TEŞEBBÜSLERİ

Mehmet Oğuzhan TULUN

Analist

Bu yazı, ilk olarak AVİM tarafından 28 Mayıs 2025te yayınlanan İngilizce bir makalenin Türkçe çevirisidir.

Azerbaycan ve Ermenistan, iki tarafça imzalanacak barış antlaşmasının metni üzerinde anlaştıklarını bildirmişlerdir. Bu antlaşmanın imzalanmasıyla Güney Kafkasya işbirliği ağının eksik parçası nihayet yerine oturtulmuş olacaktır. Bu uzun ve sancılı sürecin devreye sokulabilmesi için ilk önce Karabağ Sorununun çözülmesi gerekli olmuştur. Karabağ Sorunu, 1980'lerin sonunda Sovyetler Birliği'nin dağılmaya başlamasıyla Azerbaycan ve Ermenistan arasında patlak veren Birinci Karabağ Savaşıyla ortaya çıkmış ve yakın bir tarihe kadar devam etmiştir. Ermenistan'ın yıllarca süren uzlaşmazlığı ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Minsk Grubu himayesinde yapılan sonuçsuz müzakerelerinden sonra Azerbaycan meseleyi kendi gücüyle çözmek durumunda kalmıştır.[1] Burada vurgulanması gereken husus, Ermenistan ve onun Batı'daki geleneksel destekçileri bunu nasıl çarpıtırsa çarpıtsın,[2] yaklaşık 30 yıl süren Karabağ Sorunu boyunca Ermenistan'ın fail, Azerbaycan'ın ise mağdur konumunda olmuş olmasıdır.

Önüne dizilen tüm zorluklara rağmen zafer elde etmeyi başaran Azerbaycan, Ermenistan ile hem ülke içinden (Ermenistan iç siyaseti) hem de dışından (Ermeni Diasporası) gelebilecek provokasyonlara karşı dayanıklı olacak kalıcı bir barışın çerçevesini acele etmeden oluşturmaya çalışmaktadır. Böyle bir çerçevenin oluşturulabilmesi için Azerbaycan ve Ermenistan'ın aralarındaki sınır belirleme işlemini tamamlamaları ve Ermenistan Anayasasının Azerbaycan'a karşı herhangi bir toprak iddiası yapılmasını kesinkes engelleyecek şekilde değiştirilmesi gerekmektedir.[3] Bir başka tartışma konusu ise Azerbaycan'ın eksklavı olan Nahçıvan'la Ermenistan üzerinden doğrudan bağlanmasını sağlayacak olan Zangezur Koridorunun hayata geçirilmesidir. Azerbaycan, Ermenistan ile bir barış antlaşması imzalamak istediğini belirtmektedir, ancak bunu antlaşmayı kusurlu hale getirebilecek ve dolayısıyla Ermenistan'ın gelecekte kendisine karşı toprak talebinde bulunmasına yol açabilecek dış baskı altındayken yapmayı reddetmektedir.

Azerbaycanın aksine Ermenistan üç nedenden dolayı barış antlaşmasını imzalamak için aceleci davranmaktadır: 1) Nikol Paşinyan hükümeti ülke içinde ve Diasporada yükselen

muhalefetin, Ermenistan'ı Azerbaycan'a karşı toprak iddialarından vazgeçmeye zorlayacak bir antlaşmayı imzalamayı siyasi olarak imkansız hale getirebileceğinden endişe etmektedir, 2) Paşinyan hükümeti, Paşinyan'dan nefret eden ancak şu anda Ukrayna'da devam eden yıpratma savaşı nedeniyle orada saplanıp kalmış olan Rusya'nın er yada geç dikkatini Ermenistan'a çevireceğinden ve oradaki önemli nüfuzunu kullanarak Paşinyan'ın siyasi geleceğini tehlikeye atma fırsatı bulabileceğinden endişe etmektedir, 3) Hükümet Ermenistanı Batı'ya yöneltmek istemektedir, ancak Ermenistan için Batıya ulaşımın doğal yolu Türkiyedir ve Türkiye Ermenistan'ın ilk önce Azerbaycan ile barışması gerektiğini şart koşmaktadır (bu aşağıda ayrıntılı olarak açıklanacaktır). Azerbaycan'ın endişelerini gerçekten gidermeden barış sürecini aceleyle sonuçlandırmaya çalışan Ermenistan, kelime oyunlarına başvurarak sorumluluklarını yerine getirdiğini iddia etmekte[4], ancak bu Azerbaycan'ı ikna etmekte yetersiz kalmaktadır.

Görünüşe bakılacak olursa Türkiye'nin Azerbaycan'a olan kararlı desteği hem Ermenistan'da hem de Güney Kafkasya'da Ermenistan lehine bir statüko yaratmaya çalışan Batılı çevrelerde ciddi rahatsızlık yaratmaktadır. Türkiye, ancak Azerbaycan-Ermenistan barış antlaşması sürecinin tamamlanmasından sonra Ermenistan ile ilişkilerini normalleştireceğini pek çok kez açıkça belirtmiştir. Türkiyenin bu konudaki ısrarının çok basit bir nedeni vardır: Türkiye, Ermenistan'ın Avrupa Birliği'ne doğrudan kara erişimini teşkil etmektedir. Rusya'nın üzerindeki boğucu etkisinden giderek daha fazla endişelenen Ermenistan, temkinli bir şekilde Rusya'dan uzaklaşıp AB'ye (ve dolayısıyla Amerika Birleşik Devletleri'ne) yönelmeye çalışmaktadır. Dolayısıyla Türkiye ile normalleşme Ermenistan'ın en büyük önceliğidir. Ermenistan ilk önce Türkiye ile ilişkilerini normalleştirecek olursa Azerbaycan'ın şikayetlerini giderecek şekilde barışı tesis etmesine gerek kalmayacaktır. Bu nedenle Türkiye konumunu kullanarak Ermenistan'ı Azerbaycan ile anlaşmaya zorlamakta ve Azerbaycan'ın dış politika hedeflerinin gerçekleştirilmesini kolaylaştırmaktadır.

Türkiye'nin tutumuna tepki gösteren Ermenistan ve Batılı destekçileri, Türkiye'yi Azerbaycan-Ermenistan barış sürecini karmaşıklaştırmakla ve Güney Kafkasya'daki bölgesel işbirliğinin ilerlemesini geciktirmekle suçlamaktadırlar. Ayrıca Türkiye'nin bölgedeki sınırların kapalı kalmasına devam etmesine neden olarak aslında kendi iktisadi ve siyasi çıkarlarına zarar verdiğini savunmaktadırlar. Ancak bu savlar Türkiye'nin tutumunu değiştirmede başarısız olmaktadır, zira bu savlar Türkiye'nin Ermenistan için Batı'ya bir erişim yolu olmasından doğan önemini değiştirmemektedir. Böyle bir engel karşısında mevcut durumu değiştirmek umuduyla farklı bir yönteme başvurulmaktadır: Türkiye ve Azerbaycan'da duygusal tepkileri tetiklemeyi amaçlayan kışkırtıcı ifadeler kullanarak iki kardeş ülkeyi birbirine düşürmek.[5]

Bu yöntem Türkiye'yi "küçük kardeş/korunan devlet" olan Azerbaycanı kontrol altında tutamayan ve bu nedenle Azerbaycan tarafından utanç verici bir duruma düşürülen "büyük kardeş/hami devlet" olarak tasvir etmektedir. Bu nedenle Türkiye bağımsız bir dış politika izleyemeyen, aşağılanmış ve etkisiz bir büyük güç gibi yansıtılmaktadır. Azerbaycan ise "kardeş" büyük gücün vesayetine veya egemenliğine isyan eden nankör bir küçük güç olarak tasvir edilmektedir. Azerbaycan, Türkiye'nin dış politikasını ele geçirmek için yüklü servetini kullanmış ve Türkiye'yi kendi çıkarlarına aykırı hareket

etmeye zorluyormuş gibi gösterilmektedir.

Ermenistan ve geleneksel destekçileri yukarıda bahsi geçen yöntemin ne kadar kurnazca olduğuna inansalar da hüsrana uğramaktadırlar, zira Türkiye-Azerbaycan ikili ilişkileri sadece duygusal bağlara değil, aynı zamanda gerçekçi beklentilere ve ortak çıkarlara dayanmaktadır. Bu ilişkide ne Türkiye büyük kardeş/hami devlet, ne de Azerbaycan küçük kardeş/devlet konumundadır. Türkiye ve Azerbaycan ortak bir tarih ve kültüre sahip olan, uluslararası düzenin iki eşit devleti konumundadır. Bu iki devlet temelleri sağlam bir Türk dünyası inşa ederek birlikten güç doğacağına inanmaktadır. Türkiye ile Azerbaycan arasında şüphesiz güçlü bir duygusal bağ vardır, ancak iki taraf arasında aynı zamanda güçlü ekonomik ve askeri bağlar da mevcuttur. Her iki ülkenin de birbirlerinin ekonomilerine önemli yatırımları bulunmaktadır ve askeri işbirlikleri bölgedeki ortak güvenliklerini arttırmaktadır. Son olarak eklenmesi gereken husus ise şudur: ABD, AB ve Rusyadan farklı olarak Türkiye dış ilişkileri cebir veya rüşvet yoluyla hakimiyet kurmanın bir aracı olarak görmemektedir.[6]

"Kurnazlık" yaparak Türkiye ile Azerbaycan'ın arasını açmaya çalışmak yerine Ermenistanın Azerbaycan ile barış sürecini sonuçlandırmak için gerekli çalışmaları yapmaya başlaması, Ermenistan'ın geleneksel destekçilerinin ise Ermenistan'ı barış sürecini rayından çıkarabilecek sahte vaatlerle cesaretlendirmekten vazgeçmesi herkes açısından daha faydalı olacaktır.

[1] Mehmet Oğuzhan Tulun, Karabağ Anlatısını Kontrol Etme Mücadelesi: Ermeni Sivillerin Güvenliğine Karşı Azerbaycan Devletinin Egemenliği, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Analiz No: 2023/22, 10 Ekim 2023, https://avim.org.tr/tr/Analiz/KARABAG-HAKKINDAKI-ANLATIYI-KONTROL-ETME-MUCADELESI-ERMENI-SIVILLERIN-GUVENLIGI-ILE-AZERBAYCAN-DEVLETLETININ-EGEMENLIGI-KARSI-KARSIYA

[2] Mehmet Oğuzhan Tulun, Yeni Trump Döneminde Batılı Siyasi Hristiyanlık, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Yorum No: 2025/34, 18 Nisan 2025, https://avim.org.tr/tr/Yorum/YENI-TRUMP-DONEMINDE-BATILI-SIYASI-HRISTIYANLIK

[3] Tuğçe Tecimer and Selenay Erva Yalçın, Paşinyandan Barış Sürecine Tek Taraflı Bakış, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Yorum No: 2025/14, 12 Şubat 2025, https://avim.org.tr/tr/Yorum/PASINYAN-DAN-BARIS-SURECINE-TEK-TARAFLI-BAKIS ; Selenay Erva Yalçın, Ermenistanın Anayasa Değişikliği Gündemi Ve Barış Süreci, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Yorum No: 2025/18, 3 Mart 2025, https://avim.org.tr/tr/Yorum/ERMENISTAN-IN-ANAYASA-DEGISIKLIGI-GUNDEMI-VE-BARIS-SURECI

[4] Selenay Erva Yalçın, Ermenistan, Türkiye İle Normalleşme Sürecinde Hangi Konumda? - 2, Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No: 2025/46, 16 Mayıs 2025, https://avim.org.tr/tr/Yorum/ERMENISTAN-TURKIYE-ILE-NORMALLESME-SURECINDE-HANGI-KONUMDA-2

[5] Richard Giragosian, Türkiye-Azerbaijan: From Patron to Prisoner, *Agos*, March 26, 2025, https://www.agos.com.tr/en/article/32243/turkiye-azerbaijan-from-patron-to-prisoner ; Anna Ohanyan, Turkeys Pivotal Moment With Azerbaijan, *Foreign Policy*, April 30, 2025, https://foreignpolicy.com/2025/04/30/turkey-influence-azerbaijan-armenia-treaty/

[6] Teoman Ertuğrul Tulun, Türkiye'nin Yapıcı Vizyonu, AB'nin Karadeniz Ve Orta Asya'daki Bölücü Diplomasisi, *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM)*, Analiz No: 2025/18, 28 Nisan 2025, https://avim.org.tr/tr/Analiz/TURKIYE-NIN-YAPICI-VIZYONU-AB-NIN-KARADENIZ-VE-ORTA-ASYA-DAKI-BOLUCU-DIPLOMASISI

Yazar Hakkında :

Mehmet Oğuzhan Tulun AVİM'de Analist olarak görev yapmaktadır. Çalışmaları Doğu Avrupa, Kafkasya, Asya,Türk-Ermeni ve Türkiye-Ermenistan ilişkileri, uluslararası suç ve tarih çalışmalarıyla ve din ile siyaset arasındaki etkileşime odaklanmaktadır.

Atıfta bulunmak için: TULUN, Mehmet Oğuzhan. 2026. "AZERBAYCAN-ERMENİSTAN BARIŞ ANTLAŞMASI SÜRECİ VE TÜRKİYE-AZERBAYCAN İLİŞKİLERİNİ BALTALAMA TEŞEBBÜSLERİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2025 / 63. Haziran 24. Erişim Kasım 10, 2026. https://mail.avim.org.tr/tr/Yorum/AZERBAYCAN-ERMENISTAN-BARIS-ANTLASMASI-SURECI-VE-TURKIYE-AZERBAYCAN-ILISKILERINI-BALTALAMA-TESEBBUSLERI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır